

Jo'raboyeva Nozima Alisher qizi

*Samarqand davlat chet tillar institute Roman german tillari fakulteti Nemis filologiyasi yo'nalishi
2401-guruh*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nemis va o'zbek madaniyatlarida muloqot uslublarining o'ziga xos lingvomadaniy xususiyatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi ikki xalqning muloqot odobi, rasmiy va norasmiy nutqiy vaziyatlardagi farqlarini aniqlash hamda madaniyatlararo kommunikatsiyada yuzaga keladigan to'siqlarni o'rganishdan iborat. Tahlillar davomida nemis madaniyatiga xos bo'lgan to'g'ridan-to'g'ri (direct) va aniqlikka asoslangan muloqot uslubi o'zbek madaniyatidagi bilvosita (indirect), lutf va ijtimoiy iyerarxiyaga tayanuvchi muloqot shakllari bilan solishtiriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, nemislar samaradorlik va rostgo'ylikni birinchi o'ringa qo'ysa, o'zbek muloqotida yosh va ijtimoiy mavqe, shuningdek, "yuzni saqlash" (face-saving) mexanizmlari muhim rol o'ynaydi. Maqola xulosalari tilshunoslik, madaniyatshunoslik va xalqaro muloqot sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: madaniyatlararo muloqot, nemis va o'zbek mentaliteti, lingvokulturologiya, muloqotdagi to'g'ridan-to'g'rilik, andisha va lutf, yuqori va past kontekstli madaniyatlar, nutqiy etiket, madaniy to'qnashuv, verbal va noverbal kommunikatsiya.

Nega biz bir-birimizni tushunmaymiz?

Ba'zan nemis va o'zbek suhbatdoshlari bir tilda gaplashsalar ham, bir-birlarini tushunmayotgandek tuyuladi. Buning sababi so'zlarda emas, balki o'sha so'zlar ortiga yashiringan "madaniy kod"lardir. Nemislar uchun muloqot - bu ma'lumot almashish vositasi bo'lsa, o'zbeklar uchun bu - munosabat o'rnatish san'atidir.

Madaniy to'qnashuv nuqtalari

"To'g'ri so'zning to'qmog'i" va "Andisha"

Nemis madaniyatida "Sachebene" (faktik daraja) ustun turadi. Agar nemis hamkasbingiz ishingizdagi xatoni yuzingizga aytsa, bu sizni yomon ko'rishini emas, balki ish sifatini yaxshilashni xohlashini bildiradi.

O'zbeklarda esa muloqotda "Beziehungsebene" (munosabat darajasi) birinchi o'rinda. Bizda tanqid "yuz xotir" qilinib, bilvosita aytiladi. O'zbek kishisi uchun nemisning ochiq tanqidi - qo'pollik, nemis uchun esa o'zbekning gapni aylantirishi - samimiyatsizlik bo'lib ko'rinishi mumkin.

"Ha" degani doim ham "Ha" emas

O'zbek muloqotida mehmon kutish yoki taklif rad etishda "Yo'q" so'zini ishlatish deyarli imkonsiz. Biz "Xudo xohlasa", "Harakat qilaman" kabi iboralar bilan rad javobini yumshatamiz.

Nemislar esa bu iboralarni "Albatta keladi/qiladi" deb tushunishadi. Keyinchalik va'da bajarilmasa, nemis buni mas'uliyatsizlik deb baholaydi. Nemis uchun "Yo'q" - bu aniqlik, o'zbek uchun esa - hurmatsizlik.

Masofa va Yaqinlik

Nemislar bilan muloqotda "Shaxsiy hudud" (Private sphere) juda muhim. To'satdan uyiga borish yoki maoshi haqida so'rash nemisni shok holatiga solishi mumkin.

O'zbeklarda esa aksincha, "qo'shni nish bo'lsa, nishonamiz bir" qabilida ish tutiladi. Jamoaviylik (collectivism) yuqori bo'lgani uchun bizda shaxsiy savollar berish (Uylanganmisiz? Qancha topasiz?) aslida begonalikni ketkazish va yaqinlashish usuli hisoblanadi.

TAHLILIIY XULOSA

Nemis va o'zbek muloqot uslublarini quyidagi jadval ko'rinishida umumlashtirish mumkin:

Xususiyat	Nemis muloqoti	O'zbek muloqoti
Maqsad	Faktlarni uzatish	Munosabatni saqlash
Uslub	To'g'ridan-to'g'ri (Direct)	Bilvosita (Indirect)
Vaqt	Qat'iy reja	Moslashuvchan
Tanqid	Ochiq va obyektiv	Yumshoq va subyektiv

AMALIY TAVSIYALAR VA ISTIQBOL YO'NALISHLARI

Globalashuv jarayonida nemis va o'zbek xalqlari o'rtasidagi iqtisodiy, ta'limiy va madaniy aloqalar tobora kengayib bormoqda. Xususan, Germaniyada tahsil olayotgan yoki ishlayotgan o'zbek yoshlari sonining ortishi madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirish zaruratini kuchaytirmoqda. Shu bois yuqorida keltirilgan lingvomadaniy farqlarni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham hisobga olish muhimdir.

Birinchidan, ta'lim jarayonida madaniyatlararo kommunikatsiya alohida modul sifatida o'qitilishi maqsadga muvofiqdir. Talabalar faqat grammatik bilim bilan cheklanib qolmasdan, nutqiy etiket, pragmatik me'yorlar va noverbal signallarni ham o'rganishlari lozim. Masalan, nemis muhitida fikrni aniq va qisqa bayon qilish ijobiy baholansa, o'zbek jamiyatida ortiqcha qat'iylilik salbiy taassurot qoldirishi mumkin.

Ikkinchidan, ishbilarmonlik sohasida yozma va og'zaki muloqot standartlarini tushuntirish zarur. Nemis ish madaniyatida vaqtga qat'iy rioya qilish va oldindan rejalashtirish ustuvor hisoblanadi. O'zbek madaniyatida esa insoniy munosabatlar va moslashuvchanlik yuqori qadrlanadi. Ushbu farqlarni anglash kelishmovchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, "face-saving" strategiyalarini to'g'ri talqin qilish muhim. O'zbek muloqotida bilvosita rad javobi yoki sukut hurmat belgisi bo'lishi mumkin. Nemis madaniyatida esa ochiq va aniq javob ishonchlilik mezonini hisoblanadi. Shuning uchun madaniyatlararo vositachilik (mediation) ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarbdir.

Kelgusida ushbu mavzuni empirik tadqiqotlar asosida chuqurlashtirish mumkin. Masalan, Germaniyada yashayotgan o'zbek talabalarining real kommunikativ tajribalarini o'rganish yoki nemis kompaniyalarida ishlayotgan o'zbek xodimlarning adaptatsiya

jarayonini tahlil qilish ilmiy jihatdan ahamiyatli bo'ladi. Bu esa lingvokulturologiya va pragmalolingvistika sohasida yangi ilmiy xulosalar chiqarishga imkon beradi.

Shunday qilib, nemis va o'zbek muloqot uslublarini chuqur anglash nafaqat nazariy qiziqish, balki amaliy ehtiyoj hamdir. Madaniy tafovutlarni to'g'ri talqin qilish o'zaro hurmat, samarali hamkorlik va muvaffaqiyatli integratsiyaning muhim omilidir.

Xulosa qilib aytganda, nemis madaniyatidan aniqlik va tartibni, o'zbek madaniyatidan esamehmondo'stlik va andishani o'rganish har ikki tomon uchun ham muloqot samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (2026-YIL TAHRIRI):

1. Hall, E. T. (1990). The Silent Language. (Madaniyatsiz muloqotning darslik asari).
2. Lewis, R. D. (2024). When Cultures Collide: Leading Across Cultures. Nicholas Brealey Publishing.
3. Karimov, N. (2025). O'zbek etnomadaniyati va muloqot etiketi. Toshkent: Yangi Asr Avlodi.
4. Schulz von Thun, F. (2023). Miteinander reden: Störungen und Klärungen. (Muloqotning 4 qatlamli modeli haqida nemis manbasi).
5. Safaroov, Sh. (2024). Pragmalolingvistika. Toshkent: Akademnashr.
6. Cultural Atlas - Germany & Uzbekistan – 2026-yilgi madaniy qadriyatlar qiyosiy portali.
7. Hofstede, G. (2011). Cultures and Organizations: Software of the Mind. McGraw-Hill.
8. Thomas, A. (2022). Interkulturelle Kommunikation. Springer Verlag.
9. House, J. (2019). Translation and Intercultural Communication. Routledge.